

Назарій Вівчарик

Ті, що живуть під землею

Природа немов зачаїлася, і в притиснутому хмарами до землі повітрі не відчувалося жодного поруху. Навколо стало темно як уночі. Обабіч села зупинялися навіть машини, не наслідуючись подолати останній відрізок траси на шляху до столиці. А господарники заганяли у найближчі чагарники техніку. Один лише великий комбайн залишився в полі і гордо майорів червоним вершком серед пшениці.

Між селом і полем у байраці притихло маленьке озерце, гладь якого схвильовано тремтіла. Озерце не передбачало, що за якісь півгодини воно вперше в житті вийде з берегів і затопить всенюк балку.

Де-не-де необачні подорожні поспішали знайти прихисток — застрибували до найближчого придорожного кафе.

Насувалася страшна злива. Ще за тиждень до цього місцевий гідрометцентр повідомляв про можливі грози в області, проте через слово «можливі» метеорологам вже давно ніхто не вірив. Та навіть зламаний годинник вміє показати двічі на день правильний час. Тож і цього разу повідомлення про бурі, зливи та шквали було

вірним.

Враз у зловісній тиші блиснуло так, немов хтось увімкнув серед неба потужний прожектор, який зразу й згас. Блискавку наздогнав хриплий удар грому. І почалося.

Розкотисте і глухе рокотання у небі розірвали на шмаття тишу. У зігнаних в зграю сільськогосподарських машин, що тулилися біля чагарника, задзвеніли вікна, але це почув лише Петро, що якогось біса вирішив залишитися в кабіні свого трактора. Петро цього сезону мріяв отримати гарну премію, тож совісно виконував всю роботу і кидати техніку напризволяще не хотів. Тепер він намацав у кишені мобільний телефон і вимкнув його, щоб не притягувати блискавки. Про таке він колись дивився по телевізору.

А надворі все клекотіло: наростали пориви вітру, різали небокрай блискавки, бив грім, хвилями стривожено гнулася пшениця, у їхньому сільському кафе, край вікна якого зі своєї кабіни бачив Петро, різко закрилися фіранки і погасла миготлива вивіска край дороги. Перед очима Петра в лобове скло важко вдарила перша крапля дощу. А тоді без усякого на те плавного переходу з неба полилося так, що водій враз втратив з виду і кафе, і дорогу, та навіть сусідню сільськогосподарську техніку побік нього. Петро відчув себе всередині гігантського акваріуму, бо патьоки на склі перетворились в

суцільні водоспади, а гул бурі зріс до того рівня, коли барабанний бій дощу чи пориви вітру вже годі розрізнити. Це було нестерпно і водій вперше за свої тридцять років подумав про Бога й попросив його зберегти світ навколо.

Однак світ таки зник, бо пішов під воду. З неба лив суцільний потік води і прибивав усе додолу. Петро закрив очі, й навіть спробував закрити вуха. Та гул ззовні все рівно тиснув на голову.

Йому здавалося, що дах кабіни зараз провалиться і він потоне десь на глибині великого океану. Хоч тракторист ніколи не бачив океану, як і моря, проте він чомусь уявляв себе саме всередині океану. Петро відкрив очі. Він би й не здивувався, якби за склом пропливла якась чудернацька рибина. Щоб побачити рибину він простяг руку і протер спітніле скло. Для цього довелося схилитися трохи вперед і, відставивши затерплу ногу убік, він чвакнув нею в калюжу. Вода проникла вже й в кабіну.

«На скільки ж мені вистачить тут повітря?» — подумав Петро так, немов трактор справді стояв десь на дні водойми, а не на суші.

Враз крізь загальне ревіння грози Петро почув дзенькіт скла: розбилося вікно вантажівки, що стояла поряд.

«Хоч би причеп не погнуло та техніку не

побило, бо буде механіку клопіт», — подумав стривожено Петро, який вже трохи оговтався.

Але стихія вщухла так само раптово як і почалася. Пориви вітру ще зачіпалися за мокрі дахи та дерева, проте вони слабшали, а злива, перейшовши у дощ, поступово припинилася взагалі. Так, немов хтось на небесах закрив гігантські гідранти. Хмари розгублено посунули за обрій, і десь з-за кабіни трактора навіть вигулькнув нахабний золотий промінчик сонця.

Петро сторожко відкрив кабіну. Надворі було знову тихо і знову тривожно. Треба було підбити підсумки негоди і оглянути збитки. Водій видивлявся, куди б то ступити з машини, та земля була так перенасичена водою, що навколо була суцільна велика калюжа. Петро вирішив не морочити голову подібними клопотами й просто зіскочив з кабіни у воду. Ноги одразу занурилися в крижану купіль, яка була набагато вище кісточок. Чоловік обігнув свою машину і поглянув на іншу техніку: вантажівка таки справді мала вибиті шибки, а з причепа ще витікала вода, як з дірявого відра. На полі ситуація була ще гірша. Вся пшениця лежала пририта до землі, немов скошена.

«Може, підніметься...» — подумав Петро і пішов до дороги, високо піднімаючи мокрі ноги. Та враз він об щось перечепився і відсахнувся.

«Падло чи що?» — подумав він,

придивляючись. З води стирчав сірий мокрий бік здохлого зайця, якого втопила злива. По дорозі до кафе, звідки виходили колеги Петра, він наткнувся ще на декілька утоплених зайців, які просто не змогли подолати небесний водоспад і сховатися де слід.

— Клич Тольку! Хай гляне, що робиться з тим покинутим у полі комбайном. Бо он у вантажівки скло побито. І шукай троса, бо вона вгрузла так, що сама не виїде: зараз будемо трактором витягати, — крикнув Петро до когось з гурту.

Бригада заворушилася і кожен зайнявся своїм ділом. А десь у столиці в редакціях телеканалів вже йшло планування наступних випусків новин і знімальні групи виїздили під Київ на поля, щоб показати глядачам, як негода завадила аграріям жнивувати.

Прийшовши додому пізно увечері на невеликий перепочинок, Петро довідався від дружини, що вже став зіркою: його емоційну розповідь про те, як він пересидів зливу у кабіні свого трактора, а потім бачив у полі прибитих потужним дощем до землі зайців, показали по декількох центральних телеканалах.

* * *

Стук вагона заколихував, та Віталік не хотів

спати. Він нарешті спіймав телефоном знайому радіохвилю і посилив звук у навушниках. Вперше за десять років він повертався з Далекого Сходу додому і хоч у школі його прозивали товстошкурим, проте йому таки щеміло серце.

Збоку в купе очунали двоє попутчиків і, гикаючи, почали шукати розкидані після вчорашньої п'ятики речі. Один вирішив придобатися до Вітальки, але торкнувшись синця під оком, пригадав вчорашні події і передумав. Віталька роками працював пліч-о-пліч з російськими зеками на рибзаводі, а тому життя його навчило спілкуватися з подібними типами. Суворою в Камчатці була не природа, а реальність, тож інколи хлопці після нічної зміни навіть викликали таксі, щоб роз'їхатися по домах і не йти додому пішки. Можна було наткнутися як не на ментів, то на блатних.

Поїзд їхав поміж полями, накрапав дощ і в навушниках стиха грала знайома музика. Це була одна зі столичних радіостанцій, на яку колись пробився однокласник Віталіка, щоб зачитати свій реп. Хлопчина гарно попадав у ноти і, безперечно, мав трохи таланту. Тож Віталька не здивувався, коли раптом через скрипіння в навушниках знову залунав той самий голос, тільки трохи старший, хрипкіший. Віталька подумки порадив за однокласника — значить той не зрадив своєму

захопленню.

Поїзд ще пару годин почугикав, а тоді збавив хід і став підповзати до міста. Київ був весь мокрий, незатишний. У навушниках ведуча новин щось говорила про зливу, яка пройшла областю і підтопила поля зі збіжжям. Віталіку було на це начхати. Там, де він працював останні роки, було багато води, тож вона хлопця не турбувала. Турбувала його телеграма, вірніше, її зміст, який не давав хлопцю спокою. Після школи він трохи, для годиться, повчився в університеті, та зрозумів, що вища освіта не для нього. Посварившись з батьком, він подався до дядька на Камчатку, де перетираючи червону ікру з сіллю і прянощами, долав свій юнацький максималізм. А дарма. Треба було помиритися з батьком, а тепер-от виявилось вже пізно...

— Віталю! Е-е-е! Ти де тут взявся? — з мурашнику, що копошився на вокзалі, вигулькнуло знайоме обличчя.

Віталік придивився. То був Вован.

— О! Привіт! А ти який був шустрий, такий і є, — зрадів появі однокласника Віталік. — Ти чого тут?

— Та я ж он в інтернет-центрі працюю адміністратором. Задовбався сидіти, думав вийти покурити, а тут бачу — ти! Слухай, Веталь, коли ж це я тебе останнього разу бачив? А ти якось

змінився! — не вгавав Володя.

— Постарів чи не? — поцікавився серйозно у однокласника Віталік.

— Та не, не те щоб постарів. Ти став якийсь доросліший, серйозніший, мужніший!

— Ну дивись мені. Повірю на слово.

— То де ти тут взявся? Я тебе після школи, мабуть, і не бачив. — перепитував Володя, поки вони прямували через залу очікування надвір.

— Не бачив, бо я на Камчатці ікру робив. Я ж ото пару років повчився в університеті та й кинув. Не те, щоб не міг вчитися, просто ти ж знаєш, яка в мене була поведінка. Я там одного викладача якось уперішив, щоб не діставав, а він на мене поскаржився, то мало під статтю не попав. Порадили краще тихо піти з університету. Ну то я і пішов.

Володька смачно затягнувся цигаркою і задумався.

— Це ж ти, мабуть, червоної ікри наївся! І риби!

— Та не, Вован. На все життя не наїсися, — посміхнувся Віталік. — Зажди, я пиріжка куплю, бо їсти хочу як вовк.

Наминаючи пиріжки, Віталік розпитував у Володьки про інших однокласників. А Вован без кінця дивувався, що його однокласник не зареєстрований в соцмережах.

— Веталь! Та якби ти зайшов колись у «Фейсбук», то нічого б в мене не питав. Он Мітя відростив патли, знайшов якихось хлопців, схожих на бомжів, і вони стали записувати пісні. Його часто по радіо крутять.

— Ага, я якраз радіо слухав, як їхав, то чув їх пісню. «Кицьки і цицьки»... Мітя не змінився.

— Петра батьки намагались запхнути хоч в якийсь коледж чи технікум після школи, але марно. Та й навіщо мучити хлопця. Ну не хотів він вчитися і край. Зате от трактор водить як Шумахер і за сезон у полі «зрубує» більш як 50 тисяч гривень. Ще й господарство вдома має, то їм з жінкою вистачає.

— А він одружився? — уточнив Віталік.

— Так, на Тетяні. Тій, що у класі Б вчилася, донька фізрука.

Віталік слухав безліч цієї, по суті, непотрібної для нього інформації і думав про те, як змінився світ. Хтось десь одружувався, хтось створював музичні гурти, хтось шукав себе в сусідньому Києві і просиджував цілий день в інтернеті, як Вован, а він ішачив на тій Камчатці і бачив більше лососів та бурих ведмедів, ніж людей. А в один звичайний день отримав телеграму з трагічним змістом...

Вован звично стусанув Віталіка.

— Е-е-е! Ти тут чи де? Я ж питаю, чого так довго не приїжджав?

— А я, та цей... Довга історія.

— А я не поспішаю на роботу. За мене там є кому почергувати, — закурив нову цигарку Володя.

— Мене ж дядько на рибзавод влаштував, я поробив пару років, приймав і зважував рибу, а тоді подавав на столи для обробки. Коротше, набридло все, думав повертатися додому, а тоді нам в гуртожиток студентів поселили, вони практику на заводі проходили. Я на одну малу так запав, що думав вже сім'ю створювати. Подобалася дуже. Вона аж з Чукотського краю. Коли в неї закінчилася практика, я з нею поїхав туди у селище, до її батьків, а там всі дружно як бухнули і вона більше всіх. Ну то я потрохи і дав задній хід.

— Тю, так класно! Дружина-бухарь! Це звучить круто! Дарма ти її кинув! — гикнув однокласник.

— Ага, Вован. І діти б в нас були якісь квазімоди, — зазначив Віталік уїдливо.

— Так у Квазімодо зате душа яка була чиста і непорочна, а ще багатий внутрішній світ! — не вгавав Вован.

— То я після того думав таки додому повертатися, але дядько пообіцяв підвищити мене. І я вже не рибою займався, а ікрою, там заробіток був більший, — розповідав спокійно далі Віталік, а тоді затнувся: — А тепер на похорон приїхав. Мама прислала телеграму...

— А... То ти вже чув?

— Тобто, — здивувався Віталік. — Так кого ж, як не мене першого мали повідомити?

— Тобто? Ти про який похорон говорив? — цього разу здивувався Вован, але тоді немов осікся. — А-а-а.... Мені ж тітка Галина з села дзвонила, казала... Я за смертю Льошика і забувся. Вибач, оце я дурний...

— Льошик помер? — перепитав Віталік, і його грубе обличчя сповнилося ще більшого смутку.

— Так... Якась пухлина. Не так давно з ним бачився, то він був худий, вимучений. Його завтра ховатимуть, — а потім, після паузи, Володя додав: — І твого батька завтра, так?

— Так, — сумно сказав Віталік. — Телеграма поки прийшла... Чекали мене, не ховали...

— Ага...

— Угу...

Розмова була перервана і не клеїлася. Обоє були молодими і не хотіли думати про смерть, а про щось веселе говорити ніби й не годилося. То хлопці ще перекинулися такою-сякою інформацією про знайомих та й розійшлися.

Володя побіг у свій інтернет-центр, а Віталік пішов на приміську електричку, що мала довести його до села.

Все було так, як і багато років тому: ритмічний стук коліс, гомін у вагоні, навіть той

самий спів патлатого привокзального барда, що катався на електричках туди-сюди. Потім Віталік ішов від залізничної платформи до своєї вулиці. Думками він був далеко в минулому, але ноги добре пам'ятали шлях.

* * *

Цвинтар знаходився за селом обабіч траси. Цього дня в селі проходило одразу два похорони. Коли з-за ставка колона людей рушила до старої дерев'яної церкви, то інша колона вже була на цвинтарі. Сьогодні село ховало юнака Льошика і дядька Миколу, що втрапив у аварію.

Віталік йшов поряд матері, що мовчки визирала з-за чорної хустини. Невисока і тендітна, ця жінка разом з тим була дуже терплячою і сильною. Інакше вона просто не могла б вести всі бухгалтерські обрахунки під керівництвом такого директора, як батько Віталіка.

— Все не віриться, що ти приїхав. Батько був би радий тебе побачити, — кинула через плече йому мати. — А знаєш, останнім часом через цю економічну кризу було так важко, ми працювали майже цілодобово. Соромно, але я досі думаю, чи закрила двері в бухгалтерії і чи поставила сигналізацію.

— Робота... Вона затягує... — протягнув

Віталік, а після деякої мовчанки запитав: — Тато так вправно водив машину, що я б ніколи не подумав... А ти віриш, що то була просто аварія?

— Не знаю, Віталіку, не знаю, але він був тверезим. Це і аналізи показали. Та й татко наш був таким, що практично не пив. А міліція все списує на поганий стан дороги і темну пору доби.

— А може конкуренти наїжджали? — запитав Віталік.

Мати знизала плечима і зітхнула. Вони заходили в церкву. Запопадливі сільські бабусі радили, де кому краще стати та пропонували свічки матері Віталіка і йому. Він відмахнувся від бабок: надто вони його чомусь дратували. Та й не вірив він у те, що однією свічкою облежить собі душу, адже за життя батька так і не встиг з ним помиритися.

— Знаєш, селом завжди всякі чутки поширюються. От тітка Ліда казала, ніби перед смертю татко говорив про якусь дитину, яка вибігла на дорогу, а він її хотів об'їхати, — сказала мати, стаючи біля Віталіка ближче до труни, яку поставили серед церкви.

— Тітка Ліда — це та, що на Замості живе і в районній лікарні робить? Вона якраз чергувала, як тата привезли? — перепитав син.

— Так, — тихо сказала мати і священник почав відспівувати покійного.

У цей час в церкву стали стиха заходити

люди, які щойно відбули похорон однокласника Віталіка — Льошика. Односельчан було багато. Не те, щоб всі хотіли шанобливо попрощатися з дядьком Миколою, до якого в селі причепилося прізвисько Котел через його бізнес, пов'язаний з продажем автоматичних твердопаливних котлів на пелетах, а щоб подивитися, чи організований як слід похорон, чи плачуть як слід рідні та як змінився з роками Віталік. Похорон швидко скінчиться, а для сільських бабусь і дідусів ще буде балачка на декілька тижнів, а то й місяців, якщо інша потужна емоційна подія не замінить цю.

Віталік сумно стояв біля труни і слухав бурмотіння священика, час від часу хрестячись за прикладом інших. Інколи він ковзав поглядом по поверхні людських облич, шукаючи знайомих. Проте з роками старші повмирали, а молодші змінилися і хлопець впізнавав не всіх. Та й не замислювався він про це особливо. Віталік все більше роздумував про аварію, в яку втрапив його батько. Його чорний джип не міг просто так сам злетіти з дороги. Як би там не було, але траса під Києвом була більш-менш освітленою, а його батько був гарний водій.

«А ще ці балакуни... Яка дитина може бути на 17-му кілометрі неподалік ферми? Діти там і вдень не ходили. Хіба за ці роки щось змінилося...» — міркував хлопець.

У його роздуми увірвався священик.

— Ти чому не хрестишся? — раптом вирвав він хлопця з забуття.

— Задумався.

— Думай про Царство Боже і свої гріхи! — буркнув той хлопцю.

— Робіть своє діло і не чіпляйтесь! — гаркнув у відповідь Віталік, який за словом до кишені не ліз.

Бабусі кволо і жалібно тягли якусь молитву, що відлунювала десь під склепінням, в ніс бив запах ладану, а збоку зітхала мати: Віталік вже пожалкував, що огризнувся священику, проте дисципліна і коректність завжди були йому чужі поняття.

— Мовчи і кайся! Бо з граматки викреслю! — заявив священик і продовжив махати туди-сюди кадилом.

Віталік хотів ще щось сказати, та мати стримала. Вже надворі Віталік побачив свого діда — батька матері, який ледь доплився до церкви зі свого кутка. Старий не любив автомобілі і взагалі був замкнутою людиною. Інколи родичі порівнювали Віталіка з дідом, вважаючи, що онук вдався у старого.

Дід сидів на церковному подвір'ї і смалив цигарку, тримаючи її жовтими від нікотину пальцями. Він махнув рукою Віталіку і процесія

рушила на цвинтар. Там з молитвами завершився обряд поховання, після чого всі попрямували до шкільної їдальні. Віталік намагався триматись біля матері, через що всілякі тітки, дядьки та інші родичі дали мамі спокій, бо знали, що Віталіка ліпше не зачіпати — з ним легко посваритися.

— Багато односельчан змінилися, а тих дядьків взагалі не впізнаю. Що то за одні? — запитував хлопець у матері.

— Це колеги і підлеглі татка. Я навіть не знаю, як нам всім тепер бути. Очевидно, фірмою поки керуватиме Святослав, Миколин перший заступник. Є багато таких питань, як-от участь у тендерах на придбання котлів нашої фірми для потреб різних установ і організацій, закупівля обладнання за кордоном, на що вже були переказані кошти. Боже, як тепер все звести до купи... Ти не думаєш залишитися? — запитала мати, глянувши у вічі сину.

Він подивився на її зморене обличчя зверху вниз і лише тепер зауважив, яка вона в нього все-таки маленька. Разом з тим — це жінка, що не раз отримувала звання «Бухгалтер року» і встигала до кінця кожного кварталу підвести підсумки стількох обрахунків, що тільки від думки про це, у Віталіка йшла обертом голова. Він пригадав, як записував вагу прийнятої риби від тієї чи іншої бригади на рибзаводі і вже від того йому ставало

неприємно. Віталік не дуже любив цифри. Хоча і гуманітарієм його не можна було назвати. Інколи він і сам себе запитував, чим би ото зайнятися таким в житті, щоб бажання йти на роботу щодня змушувало його бадьоро зістрибувати з ліжка.

Хлопець відірвався від материних чорних очей.

— Не знаю. Можливо. Але там же робота... Я ще не розрахувався. Подивимося, як воно тут буде, — сказав він, шукаючи очима діда. — Знаєш, мене нудить від цих поминальних обідів. Дивитися на ці всі кислі обличчя. Батька немає вже, а вони топтатимуть капусняк та коливо!

— Віталіку, так годиться...

— Я знаю, тільки я, мабуть, не піду. Вибач. Я проведу краще діда додому. Он бач, і він забив на все це.

— Добре. Тут є кому мені допомогти. Он Ліда. То ти до діда чи до нас?

— Та яка різниця? Хати майже поряд. Посиджу, погугорю з дідом та й прийду. Сумку тільки з машини додому закину.

— Давай, подивися, щоб дід таблетки від серця випив і очі закапав, бо не так давно ж операцію робили. Лікар казав око закапувати щодня.

— Добре, мамо, — і, махнувши тітці Ліді, Віталік пішов наздоганяти діда.

Йшли втрамбованою гравієм дорогою спершу мовчки і Віталіка це влаштувало. Обабіч дороги росла висока соковита амброзія. Допаливши цигарку, дід прокашлявся.

— От холера ясна! І розрослася ж зараза. Треба головисі сказати, щоб найняли когось скосити. Я раніше сам скошував по селу, та вже не подужаю, — деренчливим голосом сказав дід, поправляючи картуза на лисій голові і закурюючи нову цигарку.

— А хто зараз головиха? — поцікавився Віталік.

— Вчителька, Сергія Передрія жінка.

— Її так і кличуть досі? — мугикнув щось собі під ніс Віталік, пригадуючи школу.

— Ага, а як же називати. Вже всі звикли: Вчителька, то й Вчителька. Як хтось так каже, то розуміють про кого мова, — зазначив дід.

— А ви б кидали це діло, бо он кашляєте. Я от покинув палити! — гордо сказав діду Віталік.

Він, практично, один такий був у класі, хто звертався до свого дідуся і бабусі на «Ви». Такі от у них в родині Паліїв були традиції старосвітські і однокласники Віталіка звертали на це увагу, бо в його ровесників вже стало звично «тикати» батькам

своїх батьків.

Дід щось мугикнув, а тоді продеренчав:

— Так, це зараза, я знаю, проте нічого вдіяти не можу. Ото як закурив колись в молоді роки, так і не годен покинути. Знаєш, це, видать, наркотик там якийсь. Тягне ото посмоктати і все. Хоч і розумію, що воно таки шкодить. От я ходив через пліт гуляти до Івана, і що? І все! Немає вже Івана. Від раку легень помер. Хоча не лише ж від курива вмирають. От як твій батько... — затнувся дід.

— А ви щось чули про аварію? Бо мама казала, ніби десь чула, що на дорогу дитина вискочила, то він звернув, щоб не збити... Хоч в таких справах має бути слідство... Може, конкуренти? Всякі є люди...

— Які діти на 17-му кілометрі? Та й що я, Котла не знаю? Він же водить з дитинства, то об'їхав би... Хоча все може бути...

— Так, дивно яось. Нечисто там щось, мабуть, але що гадати. Людину не повернеш, а розкрутити справу, мабуть, не зможуть, — сплюнув Віталік, немов це він смалив цигарку, а не дід.

Зайшовши на свою вулиця, Віталік відчув якийсь спокій. Зірвав трохи вишень з одного дерева, що схилилося над дорогою і кісточкою від однієї мало не вцілив у голову жовтогарячому півню з пишним хвостом, який блищав на сонці золотими пір'їнами.

— Не попав, — спокійно констатував дід. — Це ще Явдохині кури. Вона не так давно померла через серце, а родичів не мала, то тут тепер в дворищі хазяйнують дачники. Вони зі столиці приїхали.

Віталік придивився до дворища, яке було видно як на долоні, бо весь паркан був знятий і по периметру стояли вкопані металеві стовпи під новий — сучасний. У дворі була скошена трава, частина кущів живоплоту були зрізані, а з колись височенної акації, яку було видно, мабуть, ще зі шкільного двору, склали велику купу дров. «Ці дачники завжди щось переінакшують!» — подумав неприязно Віталік.

— До речі, мати сказала, щоб ви ліки від серця випили, як прийдемо. Бо і так всіляких смертей вистачає, — сказав Віталік, згадавши і за свого однокласника Льошика.

— Ага, вимирає село. Прикро, що воно так, бо ми ж біля столиці, то ніби й не мало б такого бути. Он в сусідній Черняхівці, то там село розвивається: з одного краю свинокомплекс поставили, а з іншого краю, що ближче до річки, то там зеленний туризм. А в нас хиріє село. Не тримаються тут люди, — і дід упустив невеличкий залишок цигарки, що вже обпік його товсті брудні нігті.

— А чого ж так? Чим наше село гірше? — вголос думав Віталік. — Хоча ви точно підмітили,

що люди не тримаються. Он всі мої однокласники виїхали. Ну, може один чи двоє залишилися в селі.

— А ти що? — спитав дід.

— Не знаю, може поїду, а може залишуся.

— Не залишайся тут, — раптом сказав дід.

Віталік аж здивувався. Раніше він вважав діда патріотом свого села. Аж тут...

— Чого це раптом? — запитав він, та дід зробив вигляд, що не почув і зайшов у хвіртку.

— Діду, чуєте? Чого, питаю, тут не лишатися? — зайшовши у двір і порівнявшись з дідом, запитав хлопець.

— Бо тут недобре якесь місце, Вітальку. Я ж кажу, що село вимирає, хоч і при столиці живе. Але ще колись мої батьки, поселившись тут, то чули від покійних нині сусідів Гарбузів, царство їм небесне, що тут недобре місце. Чи то якісь копалини підходять до поверхні і дають радіацію, чи ще щось може бути... А той, Сашко Котлета, що мені курятник мостив торік, то казав, що в селі багато покійників у Голодомор ховали і мало не в кожному дворі є не по-християнськи закопані замучені люди. То ж їх душі і колотять тут людей. До речі, десь з місяць тому Іван пропав, ну це може ти забув, син отієї баби, що її Маруцелою кликали в селі. Іван колодязі людям чистив і нові копав. Та й так добре йому це вдавалося, що й по сусідніх селах району його кликали, а це нестало десь чоловіка.